

KİŞİ ADLARINDA ESKİ İNANÇLARIN İZLERİ (DEDE KORKUT)

Dr. Ebulfez Kulu AMANOĞLU*

Dünya kamuoyu Dede Korkut destanlarının meydana gelişinin 1300. yılını kutlamaya hazırlanmaktadır. Gerçekten bu Oğuz kahramanlık eposunun kökeni, tarihi bundan daha eski çağlara dayanmaktadır. Bu destan orta yüzyılların Türk kültürünü, devletçiliğini, sosyal, toplumsal durumu, etik münasebetleri yansıtmakla aynı zamanda eski Türk etnografisini, mitolojisini, gelenek ve göreneklerini de iyi bir şekilde yansıtan çok önemli milli kaynaklardan biri niteliğini taşımaktadır. Abidedeki kişi adları da bu eski özellikleri daha çok muhafaza etmiştir. Bu yüzden destandaki antroponimi sistemini tümüyle değil, eski Türklerin kültürü, mitoloji inançları ve gelenekleri ile ilgili olan bazı hususları ele alıp incelemeyi amaçladık.

Dede Korkut, destanda baş gösteren bütün olayların merkezinde duruyor ve bütün olaylarda iştirak ediyor. Bir şaman, mitik obraz olan Korkut eski Türk bedii düşüncesinin ürünüdür. Şunu da belirtelim ki, kaynaklarda bazen Dede Korkut, tarihte yaşamış bir şahsiyet gibi gözden geçirilmiştir. Dede Korkut ismine ilk kez Hülâgülerin veziri Fazlullah Reşidüddin'in Camiüt-Tevarih (1305) eserinde rastlıyoruz. Burada belirtiliyor ki, Dede Korkut; Oğuz hükümdarı Kayı İnal Han'ın zamanında (hakimiyet döneminde) yaşamış, onun danışmanı olmuştur. Kara Hoca'nın oğludur. Aynı kaynakta yine halk arasında Kayı İnal Han'ın Hz. Muhammed'in çağdaşı olduğu rivayet edilmektedir. Bayat Boyu'ndan çıkmış Kara Hoca'nın oğlu Dede Korkut rivayete göre 295 yıl yaşamıştır.

Kokut kelimesinin kökeni hakkında çeşitli varsayımlar, görüşler vardır. Korkut'un ölümden korkması, kaçması epizotunu gerekçe göstererek Kazakistan bilim adamları bu sözcüğün korkmak fiili ile ilgili olduğunu iddia etmektedirler. V. M. Jirmunski doğru olarak bu görüşü halk etimolojisi olarak adlandırmıştır.¹ A. V. Borovkov Kuran-ı Kerim'in ilk Türkçe çevirilerinden birine dayanarak Korkut sözcüğünün bu metinlerde geçen korkganlar, korkutgan, korkutguçi (Mümin, elçi,

* Azerbaycan Nahçıvan Devlet Üniversitesi Türkoloji Bölümü Başkanı

¹ V. M. Jirmunskiy, Tyurkskiy geroičeskiy epos, Leningrad 1974, s.550.

peygamber) leksik birimleri ile ilgili olması görüşünü ileri sürmüştür.² Son yıllarda bu konuya yönelik Azerbaycan'ın seçkin bilim adamı rahmetli Prof. Dr. Mirali Seyidov da bu mesele ile ilgilenmiş ve bu leksik birimin içerisinde kor (ateş) unsurunun bulunduğunu var saymış ve bu doğrultuda Dede Korkut'un eski Türk mitik inançlarının izlerini yansıttığını gerekçe göstermiştir.³ Bizim kanımızca bu görüş hakikate uygundur. Fakat gerekçeleri yeteri kadar değildir.

Destanlarda Korkut antroponimi bazen ata, bazen de dede ünvanı ile birlikte gözükmektedir. Eserin Dresten nüshasında 4 defa Korkut Ata, 29 defa Korkut, 21 defa Dedem Korkut, 18 defa sadece Dede, 1 defa da Dede Sultan şeklinde geçmektedir. Vatikan nüshasındaki boylarda Korkut Ata ifadesi (deyim) kullanılmıyor. Yalnız mukaddimede 4 kez bu kelimeye rastlıyoruz. Muharrem Ergin'in de belirttiği gibi muhtemelen Korkut'un asıl metninin tesbit edildiği Oğuz zümresi arasındaki ünvanı Ata değil Dede'dir.⁴

Dede Korkut, sözlü edebiyat eseri olmasına rağmen burada bazı tarihi hadiselerin izlerine rastlanmaktadır. Buna dayanan bazı araştırmacılar destanda kullanılmış kişi adlarında bazı tarihi şahsiyetlerin bu eserde bedii obrazını, suretini aramaya teşebbüs etmiştir. Mesela Salur Kazan'ın evinin yağmalanması, boyunda Şöklü Melik keferelerin başı, Oğuzların hem de Kazan Bey'in düşmanıdır. Prof. Dr. Haluk Köroğlu'nun görüşüne göre Şöklü Melik'in prototipi 10. yüzyılda yaşamış ve islamı kabul etmemiş Oğuz emiri Şilki'dir. Bu kelime metatez olayına uğrayarak Şöklü şeklini almıştır.⁵

Duha Kocaoğlu Deli Dumrul boyunda Duha Kocaoğlu'nun, Selçuk Devleti'nin kurucularından olan Selçük'un babasının adından (Dukak) geldiğini ihtimal şeklinde söylemek olur.⁶

Yukarıda belirttiğimiz gibi Dede Korkut Kitabı'nda eski Türk mitoloji inançları geniş şekilde yansımıştır. Kurt totemi de bu vesile ile Türk inanç sisteminde, mitolojisinde önemli yer tutmaktadır. Bu yüzden destan kahramanlarının adında Börü (kurt) unsurunun kullanılması rastgele sayılamaz. Kambüre Bey'in oğlu Bamsı Beyrek boyunda Bayındır Han'ın ünlü beylerinden biri olan Baybörü Bey (M. Ergin'de Bay Püre Bey) ve onun adı kanımızca kurt toteminin, inancının destanda izi gibi dikkati çekiyor. Aynı boyda Baybörü Bey antroponimi yerine aynı anlamda bir kere Kambörü Bey leksemının kullanılması da eski Türklerde bay ve börü unsurlarının kahramanlığın, büyüklüğün, kutsallığın belirtisi, işareti olması düşüncesini doğrulamaktadır. Diğer taraftan şaman kelimesinin Türkçe karşılığı olan kam leksemi de bay unsuru gibi daha eski dönemlerde yerleşmiş ve yukarıda belirttiğimiz gibi kahramanlık, hakemlik, zenginlik anlamı taşımıştır. Bu bakımdan

² A.g.e., s.550.

³ M. Seyidov, Azerbaycan Mitik Tefekkürünün Kaynakları, Bakü 1978, s.39.

⁴ M. Ergin, Dede Korkut Kitabı, C.1, Ankara 1994, s.2.

⁵ H. Köroğlu, Oğuzkiy geroičeskiy epos, Moskova 1976, s.165.

⁶ Kitab-ı Dede Korkut, Bakü 1988, s.262.

kam unsurunun Hun Türklerine atfedilen kişi adlarının terkinde kullanılması faktörü de dikkati çekiyor. Şöyle ki Bizans tarihçisi Priskosa göre Atakam ve Eşkam, eski Hun devlet adamlarının adları olmuşlardır.

Destanda aşağıda örnek olarak verdiğimiz mısralar Dede Korkut'da hayvana inam motifinin çok güçlü şekilde muhafaza edildiğini bir kez daha doğrulamaktadır:

Ağ kayanın kaplanının erkeğinde bir köküm var

Ortaç karda sizin keyikleriniz turgurmiya

Ağ sazın aslanında bir köküm var

Kaz alaca yundığı turgurmiya

Ezvey kurt enigi erkeğinde bir köküm var

Ağca bekil tümen koyunun gezdirmeye

Ağ sungur guşu erkeğinde bir köküm var

Ala ördek kara kazung uçurmiya

(Dede Korkut 119)

Bu şiir parçasındaki kaplan (Eski Türklerde Pars), arslan, sungur eski Türklerde totem olmuş, kutsal sayılmış hayvanlardır. Eski ve orta devrin Türk antroponimlerinde eski Türk inançları ile ilgili olan leksik anomastik birimlere sık sık rastlıyoruz.

Ağaç kültü, ağaca inanış eski Türklerde etkili olmuş, hatta bazı kabilelerin ağaçtan türeme inanışı yaygındır. Bu inanışa göre bazı Türk kavimlerin, hükümdarların ağaçtan türemesine inanılmıştır. Buna ait Köktürk yazıtlarında, Kaşgarlı Mahmut'da çok sayıda örnekler vardır. Dede Korkut'da da eski inançların devamı gibi ağaç kültü önemli yer tutmaktadır. Dede Korkut hikâyelerinde ağaç uzun bir geçmişin hatıraları ve geniş bir coğrafyanın ortak değerleri arasında yer almaktadır. Burada ağaç, özellikle kaba ağaç tez tez hatırlanmaktadır. Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü boyda, Basat anasının adının Kaba Ağaç olduğunu (Anam adın sorar olsan Kaba Ağaç) beyan eder.

Dede Korkut'da antroponimlerin etnonimlerle birlikte bir birleşik kişi adı gibi kullanılmasına sık sık rastlıyoruz. Mesela, Bayındır Han'ın damadı olan beylerbeyi, bütün iç ve dış Oğuz'un bağlı bulunduğu Ulaş oğlu Salur Kazan destanının esas kahramanlarından biridir. Üç boyda faal iştirak eden bu kahraman Salur boyundandır. Bıyığı kanlı lakabını taşıyan Bügdüz Emen iç Oğuz'dan, Oğuzların Bügdüz boyundandır. Hz. Muhammed'i görmüş, onun Oğuz'da sahabesidir. Eserde 4 defa ismi geçmektedir. Düşmanları temsil eden Kıpçak Melik, Türklerin Kıpçak boyundandır. Kanglı Koca oğlu Kanturalı Oğuzların Kanglı boyundan çıkmış ve onun ismi de destanda 14 defa geçmektedir. Uşun Koca oğlu

Segrek'in adına kitapta ayrıca bir boy vardır. O da muhtemelen Usun boyundan çıkmıştır.

Türk lehçelerinde onomastik birimlerin birinin diğerine geçmesi çok yaygın bir dil olayıdır. Bu yüzden antroponimlerin meydana gelişinde kullanılan yukarıda belirtilen usul ve yöntemin yanı sıra Dede Korkut'da bazı hallerde kavim, kabile, taife adı doğrudan doğruya bilhassa antroponim fonksiyonunda, kılığında göze çarpmaktadır. Mesela, Dede Korkut'un baş kahramanı Oğuz hükümdarı hanlar hanı lakabını taşıyan Bayındır Han, muhtemelen Oğuzların Bayındır boyundan çıktığından dolayı bu kişi adını almıştır. Demek ki bu halde etnonim antroponime geçmiştir. Bu durum Köktürk yazıtlarında da sık sık kullanılmaktadır. Eski Türklerin ad sisteminde kavim, kabile amiline büyük önem veriliyordu. Bir kabileye ait olan kişi adından başka kabilenin adamları istifade edemezdi. Aynı zamanda bir kişinin adı hem de onun hangi kabileye mensup olduğunu belirtiyordu. Her kabilenin adı çok eski dönemlerde soyadı fonksiyonunu da taşımakta idi. Kabile adı kişi adları sisteminde o kadar öneme sahipti ki, asıl adlar ikinci plana geçiyordu. Kabile adı ise onun varlığı, özü demek idi.⁷

Bu fikrin gerekçeli olması üzerine bir örnekle yetiniriz. Eski Türklerde aşına 6. Yüzyılda 500 aileden oluşan bir hakem Türk taifesi idi. Çinliler bu taifenin, kavmin başcısını Aşına Tuyku olarak adlandırmakta idiler. Bu (Aşına) sözdeki 'şeno' unsuru kurt anlamını bildiriyor. Ön eki ise Çince saygı işareti olarak kullanıyor. Sonralar bu kabileden Aşına Şeni, Aşına Yükkük Şad, Aşına Mişe, Aşına Xallık, Aşına Büçen, Aşına Simo Xan, Aşına Kusalo gibi devlet adamları çıkmıştır.⁸ Bu antroponimlerin birinci tarafı kabilenin adı, totem; ikinci tarafı ise asıl adlardan oluşmaktadır. Kaydettiğimiz bu durum Dede Korkut'daki aynı türden olan antroponimlerin eski Türk devrine atfedilen kökeni çok eskilere dayanan ad verme geleneğinin bir yönteminin devamı olduğunu doğrulamaktadır.

Dede Korkut'da kişi adlarının oluşturulmasında baba adlarından da geniş şekilde istifade ediliyor. Mesela, Dözen oğlu Alp Rüstem, Baybüre'nin oğlu Uruz Bey, Dirse Han oğlu Boğaç, Ense Koca oğlu Okçu, Ulaş oğlu Kazan Bey, Uşun Koca oğlu Sekrek, Kaflet Koca oğlu Şirşemseddin, Baybecan Bey kızı Banıççek, Han kızı boyu uzun Burla Hatun, Kamgan oğlu Bayındır Han vb. Eserde bazen baba adının bilhassa direk olarak kişi adı yerinde kullanmasına da rastlıyoruz. Mesela, Han kızı, Uşun Koca oğlu vb.⁹

Ad sisteminde baba adlarının yeri meselesi Türk kültürü tarihinde felsefi-epik problemlerdendir. Aynı zamanda şunu da belirtelim ki, Türk dünyasında baba adlarının kişi adı yerinde kullanılması konusu eski tarihe sahip bir meseledir. Muhtemelen antroponimlerde baba adından istifade pederşahlığın (ataerki) meydana gelişine ile ilgilidir. Baba adı ortaya çıktığı andan itibaren ad sisteminde

⁷ Aydın Paşa, Azerbaycan Antroponimisinin Leksik Problemleri, Bakü 1997, s.95.

⁸ L.N. Gumilev, Drevnie Tyurki, Moskova 1967, s.480.

⁹ M. Ergin, Dede Korkut Kitabı 1, Ankara 1994, s.208.

geniş şekilde kullanılmış ve bu proses şimdi de devam etmektedir. Söz gelişi baba adının ad sisteminde yararlanılması yöntemine Köktürk yazıtlarında da geniş şekilde rastlıyoruz. Mesela, Bayna Sangun oğlu Kültük Çor (Yenisey 7), Tinesi oğlu (Tonyukuk 44).

Dede Korkut Hikâyelerinde olduğu gibi, Köktürk kültürü döneminde de kişinin tanınmasında baba adı büyük önem taşımakta idi. Bununla ilgili olarak eski Türk toplumlarında iletişim zamanı Alpin kendini tanıttığında baba adına ayrıca dikkat ediliyordu. Mesela, Bele Tuğma erdi oğlu ben (Yenisey 17). ‘Bele Tuğma derlerdi, onun oğluyum.’

Diğer eski dünya halklarında da baba adlarının araştırılması gösteriyor ki eski dönemlerde antroponim modelinde baba adlarından istifade edilmesi, kişinin toplum içinde mevkiini, durumunu belirtmek düşüncesi ile ilgili olmuştur. Mesela Kore’de orta yüzyıllarda bayanların kişi adı, özel adı olmazdı. O babasının adı ile (filankesin kızı), evlendikten sonra eşinin (filankesin eşi) veya oğlunun (filankesin anası) adı ile çağırılırdı.¹⁰

Büyük ihtimalle Dede Korkut’daki toplumsal münasebetlerin de dahil olduğu eski Türk toplumunda, baba adlarından istifade kabile düzeninin dağılması dönemine rastlıyor ve hakim tabaka temsilcilerinin farklılaştırılması amacını taşımıştır.

Dede Korkut’daki baba adlarının antroponimi sistemindeki yerinin eski Türk kontekstinde tahlili şunu gösteriyor ki, tarihsel antroponiminin önünde duran vazifelerden biri, baba adlarından istifadeyle tarihini dakikleştirmekten ibarettir.

Eserde ilgi çekici konulardan biri de Alp er, Alp eren meselesidir. Bu konu Dede Korkut’un gerçekten Orta Asya eski Türk kültür geleneklerini devam ettirdiğini açık şekilde göstermektedir. Eserde Orta Asya cengaverliğinin izleri bir çok amillerle ayrıca iki kişi adı ile ifade olunmuştur. Bunlardan birisi İlik Koca oğlu Alp Eren, diğeri ise Düzen oğlu Alp Rüstem’dir. Dede Korkut’da tıpkı eski alp erenlerde olduğu gibi alp her şeyden önce adı ile tanınıyordu. Bu yüzden önce bu ortamda alp erin/yigidin ismini sorarlardı. Mesela, Basat’ın Tepegöz’ü öldürdüğü boya alp yigidin bir vasfına böyle işaret ediliyor:

Alp eren erden adın yaşurmak eyib olur

Adın nedir, yigit, degil manga. Dedi.¹¹

Eski Türklerde alp er, alp yigit düşman üzerine tek saldırdı. Bu yüzden daha Köktürkler dönemi Türklerin savaş kültüründe Alp Eren tipi önemli bir yer tutmakta idi. Dede Korkut Alplarının, eski Türk geleneğinin yadigarı olduğuna işaret eden Ahmet Caferoğlu bu konuda şunları yazıyor: “*Bu çaptaki Türk yigitleri daha Köktürkler çağında oldukça önemli yer tutmuş, 11. yüzyıla doğru Horasan illerinde*

¹⁰ V. A. Nikonov, İmya i Obşestvo, Moskova 1974, s.20.

¹¹ M. Ergin. A.g.e., s.214.

kendisini bularak Kutadgu Bilig gibi ilk İslami eserimizde dikkate değer bir konu olmuştur. Eski Orhun çağı geleneğini olduğu gibi saklayan bu Türk savaşçıları Selçuklular elinde de geniş bir yayılım alanını elde etmişlerdir. Aşık Paşa Garibname'sinde bu Türk yiğitlerinin başlıca dokuz sağlam yaşfa sahip olduklarını açıklamaktadır. Dedem Korkut alpları da aşağı yukarı Aşık Paşa ölçüsüne uymuş durumdadır. Şöyle ki, bunlardan biri olan Alp Eren'in eserdeki anlatılışı ve künyesi onu tamamiyle Orta Asya şovalyeliğine yaklaştırmaktadır. Taşdığı ad bile onu...Efrasiyab'ın bir nevi karşılığı olarak tanıtmaktadır.”¹²

Köktürk yazıtlarında Alp Turan (Yenisey 5), eski Uygur metinlerinde Alp Burguçan (Man.I, 27), Alp Kutluğ (Uygur I, 4), Alp Tarxan (Man I, 27) vb. gibi antroponimlerin kullanılması Dede Korkut'daki alp yiğit tipinin eski kökenlere dayandığını bir daha doğrulamaktadır.

Eserdeki bazı kişi adlarının kökeni hakkında:

Uruz: Birkaç eski ve çağdaş Türk topluluklarında geniş alana sahip bulunan kişi adlarından biridir. Şunu da belirtelim ki, bu kişi adı milad öncesi 1. Yüzyılda Albaniya'da çarlık yapmış eski kaynaklarda Orays, Oroz ve Oruz şeklinde geçen çarın adı ile aynı kökenlidir. Köktürk yazıtlarında Uruz, Selçuklularda Alp Arız, Altınordu devletinde Kırgızların taife başı Uruz (12. yy) ve halen şimdiki Kazak, Özbek ve Kırgız Türklerinde kullanılan Oruz, Oraz, Oroz gibi kişi adları bu türdendir. Uruz antroponimi, eski Türkçe'deki Orıs, Uraz, Oraz (mutluluk belirtisi, emniyet, huzur) sözcüğünün fonetik bir şeklidir. Bu ad baba ve ananın evlatları hakkında iyi düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

Karaçekür: Türkoloji'de kara sözcüğü hakkında yeterince, belki fazlasıyla literatür olduğundan dolayı biz özellikle bu kelimenin ikinci tarafı üzerinde durmak istiyoruz. Bizim kanımızca Karaçekür antroponiminin ikinci tarafı eski Türklerde totem sayılan kurt kavramı ile ilgilidir. Kurt kavramı eski Türklerde 'börü' kelimesinin yanı sıra 'çong' sözcüğü ile de ifade edilmiştir. Çekür kelimesinde eski Türkçe'deki 'ur' (oğul, erkek çocuk) unsurunu da müşahade ediyoruz. Böylelikle Dede Korkut hikâyelerindeki Karaçekür antroponimi 'kara kurt oğul' anlamını ifade etmiştir.

Deli Dumrul: Bu adın kökeni hakkında birkaç görüş vardır. Birinci görüşe göre, bu kelime iki sözcükten oluşmuştur. 1. domur, 2.oğul sözcüğünün fonetik şekli olan ool, oul, ul unsurunun birleşmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Domur unsuru eski doğuda çok yayılmış olan, Tomir, Tomris, Tomar, Tamara gibi kişi adları ile aynı kökenlidir.¹³

¹² A. Caferoğlu, Dede Korkut'un Antroponimi Yapısı, Tday 1959, s.64.

¹³ Tarihi Linguistik Fenlerin Tedrisi Problemleri, Bakü 1994, s.50.

İkinci görüşe göre, Domrul kelimesi Türk lehçelerindeki tomruk (Türkiye Türkçesi), domangar (Özbek Türkçesi) leksik birimi ile ilgilidir. Tomruk; sinirli, kabadayı anlamlarını ifade ediyor.¹⁴

Üçüncü görüşü Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun ileri sürmüştür. Ercilasun, Topkapı Oğuznamesi'ndeki aynı hikâyede Duha Koca oğlu Delü Dumrul yerine Tokuş Koca oğlu Toğrul Sultan kullanmasını gerekçe göstererek Domrul ve Toğrul sözcüklerinin aynı kelimenin Tongrul kelimesinin fonetik şekilleri olması görüşüne varmıştır.¹⁵

Bize göre ikinci görüş daha doğrudur. Çünkü Deli Dumrul'un adı; tabiatı, huyu, tavrı ve faaliyeti ile sesleşmektedir. Deli Dumrul kendini herkesden güçlü sayıyor. O kuru çay üzerinde inşa etmiş olduğu köprüden geçen ve geçmeyen kişilerden zorunlu şekilde ücret alıyor. Gücünü göstermek için kabadayılık yapıyor. Bu yüzden tabiatına ve kendine uygun bir ad alıyor.

Kanturalı: Eserde esas kahramanlardan biri Kanglı Koca oğlu Kanturalıdır. Hatta kitapta onun için ayrıca boy yazılmıştır. Kanturalı antroponimi hakkında iki görüş vardır. Birinci görüş; Kanturalı İsmi bir Türk boyu, tairesi olmuştur. Hatta kaynaklara göre 12. yüzyılda Aydın bölgesinde yörtükler arasında Kantura adlı bir oymak varmış.¹⁶ İkinci görüş; Kantura eskilerde bir giyim veya süslü elbise adı anlamı ifade etmiştir.¹⁷

Bizim kanımızca birinci görüş gerçeği yansıtıyor. Çünkü onomastik birimlerin birinin diğerine geçmesi olayı Türk lehçelerinde geniş şekilde yer almıştır.

Delü Karcar: Bamsı Beyrek boyunda Banıççek Hanımın kardeşi olarak tanıdığımız Delü Karcar'ın adının ikinci kelimesi dikkat çekmektedir. Bu kelime (Karcar) bizim kanımıza göre iki sözcükten oluşmaktadır. 1. Kara sözcüğü; 2.eski savaş, askeri unvan olan Çor sözcüğünden oluşmaktadır. Belli olduğu üzere Türk onomastik birimleri içerisinde kara unsuruna sık sık rastlıyoruz. Bu konuda ileride de bahsedilmiştir. Çar unsuru (çor) eski Türkçe'nin kalıntılarından biridir. Köktürk yazıtlarında çor ünvanı antroponimlerin içerisinde geniş şekilde kullanılmaktadır. Mesela, Moyun Çor, Kül Çor vb.

Dede Korkut kitabında kişi adları lakabları da içermektedir. Eserde kullanılmış lakaplar zengin ve çeşitli özelliklere sahiptir. Fakat kişi adları meselesi çok kapsamlı bir problem olmasından dolayı Dede Korkut'daki lakap meselesini konumuz dışında bırakmak zorunda kaldık.

¹⁴ M. Seyidov, "Dede Korkut Boylarının Menşesine Dair", Azerbaycan Dergisi, Bakü 1968, S.6, s.204.

¹⁵ A. B. Ercilasun, "Deli Dumrul İle Kazakların Korkut Atası Arasında Bir Mukayese", Milli Folklor Dergisi, Ankara 1998, S.37, s.15.

¹⁶ Faruk Sümer, Oğuzlar, Bakü 1992, s.382.

¹⁷ Faruk Sümer, A.g.e., s.382.